

Piotr Cybula

Akademia Wychowania Fizycznego w Krakowie

Obozy sportowe dla dzieci i młodzieży a ustawa o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych (zagadnienia wybrane)

Streszczenie: celem artykułu jest przedstawienie problematyki prawnej organizacji obozów dla dzieci i młodzieży w świetle ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych. Zamierzeniem autora jest przede wszystkim wskazanie, kiedy do organizowanych w praktyce tego rodzaju obozów sportowych potrzebne jest spełnienia określonych w ustawie o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych warunków dla organizatorów turystyki i podmiotów oferujących powiązane usługi turystyczne.

Słowa kluczowe: obozy sportowe, dzieci i młodzież, imprezy turystyczne, powiązane usługi turystyczne, ustawa o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych

Pomiędzy sportem a turystyką zachodzi szereg różnego rodzaju zależności. Szczególnie intensywnie przedstawiają się one w przypadku turystyki sportowej, a więc turystyki, której celem jest dążenie do uczestnictwa w sporcie¹. Przejawem aktywnej turystyki sportowej są m.in. obozy sportowe, adresowane zarówno dla osób uprawiających sport w ramach sportu powszechnego, jak i sportu wyczynowego². Szczególną pozycję w tym zakresie zajmują

¹ Szerzej zob. m.in. B. Szczechowicz, *Kultura fizyczna jako źródło wartości produktu turystycznego*, Oficyna Wydawnicza Łośgraf, Warszawa 2012, s. 37 i n.; E. Malchrowicz-Mośko, *Turystyka sportowa*, Akademia Wychowania Fizycznego im. Eugeniusza Piaseckiego w Poznaniu, Poznań 2018. Na temat podziału na sport powszechny i sport wyczynowy zob. H. Radke, (w:) M. Leciak (red.), *Prawo sportowe*, C. H. Beck, Warszawa 2018, s. 8 i n.

² B. Szczechowicz zaliczając obozy organizowane do obydwu tych adresatów do turystyki sportowej we wspomnianej wyżej pracy wskazuje, że „(...) podróży organizowanych przez podmioty prowadzące działalność profesjonalną w obszarze sportu nie traktuje się jako turystycznych, bowiem pełnią one wyłącznie służebną rolę w stosunku do zadań bezpośrednio związanych z obszarem kultury fizycznej. Przyjmuje się zatem, że wyjazdy szkoleniowe oraz związane z uczestnictwem w rozgrywkach sportowych i obozach treningowych organizowane przez związki lub kluby sportowe, w których uczestniczą członkowie władz, sztab medyczny i trenerski, a także zawodnicy, nie miesz-

obozy organizowane dla dzieci i młodzieży, które – jak trafnie zauważa się w literaturze – dają młodym ludziom możliwość aktywnego spędzenia czasu wolnego, nabycia lub opanowania umiejętności sportowych i turystycznych oraz doskonalenia sprawności turystycznej³. Cele obozów sportowych dla dzieci i młodzieży do tego się jednak nie ograniczają. W przypadku niektórych z nich zmierzają one do osiągnięcia szczegółowo założonych efektów sportowych. Wreszcie dla niektórych osób podstawowym celem uczestnictwa w nich jest chęć zaprezentowania swoich umiejętności oraz nadzieja na zainteresowanie swoją osobą przedstawicieli klubów sportowych biorących udział w obozie, jak również innych osób związanych ze sportem dzieci i młodzieży, odpowiedzialnych za poszukiwanie talentów sportowych⁴. O tych celach w pełni zdają sobie sprawę ich organizatorzy, odpowiednio do tego dopasowując komunikaty marketingowe towarzyszące ich ofercie, adresowane nie tylko do dzieci i młodzieży, ale – co oczywiste – przede wszystkim do ich rodziców lub opiekunów, dla których szczególnie istotne w tym kontekście jest bezpieczeństwo uczestników⁵.

Organizacja obozów sportowych dla dzieci i młodzieży, tak jak i generalnie sport⁶, od pewnego czasu podlega coraz dalej idącej komercjalizacji. Z drugiej jednak strony należy wspomnieć, że tego rodzaju forma aktywności sportowo-turystycznej powinna budzić szczególne zainteresowanie ze strony władz publicznych. Zgodnie bowiem z art. 68 ust. 5 Konstytucji RP⁷, „Władze publiczne popierają rozwój kultury fizycznej, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży”. Wspieranie więc przez władze publiczne kultury fizycznej dzieci

czą się w sferze dobrowolnego pobytu poza codziennym przyrodniczym i społeczno-kulturowym środowiskiem. Działalność o charakterze turystycznym może być jednak prowadzona przez organizacje związane z kulturą fizyczną w wymiarze sportu powszechnego czy też rekreacji ruchowej” (B. Szczechowicz, *Kultura fizyczna...*, s. 229-230). Te uwagi w zakresie działalności „profesjonalnej” nie są jednak aktualne w kontekście definicji pojęcia „usługa turystyczna” oraz pojęcia „przedsiębiorca turystyczny” zawartych w aktach prawnych dalej omawianych.

³ B. Szczechowicz, *Kultura fizyczna...*, s. 38.

⁴ Szerzej na temat korzyści związanych z turystyką dzieci i młodzieży zob. B. Alejziak, *Korzyści i zagrożenia turystyki dzieci i młodzieży*, (w:) P. Cybula (red.), *Prawne aspekty turystyki dzieci i młodzieży*, Biblioteka Górską Centralnego Ośrodka Turystyki Górskiej w Krakowie, t. 28, Kraków 2017, s. 17 i n.

⁵ Zob. S. Owsianowska, *Bezpieczeństwo i aspekty prawne w przekazie informacyjnym organizatorów turystyki dzieci i młodzieży (na przykładzie turystyki górskiej)*, (w:) P. Cybula (red.), *Prawne aspekty bezpieczeństwa w górach – turystyka, rekreacja, sport*, Biblioteka Górską Centralnego Ośrodka Turystyki Górskiej w Krakowie, t. 22, Warszawa 2013, s. 273.

⁶ *Program Rozwoju Sportu do roku 2020*, <https://bip.msit.gov.pl/bip/projekty-aktow-prawnyc/inne-dokumenty-rzadowe/1570,Program-Rozwoju-Sportu-do-roku-2020.html> (data wejścia: 18.10.2019 r.); B. Rischka-Słowik, (w:) M. Leciak (red.), *Prawo sportowe*, C.H. Beck, Warszawa, s. 29.

⁷ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz. U. Nr 78, poz. 483 ze zm.

i młodzieży, które ma miejsce w praktyce np. przez dofinansowanie popularnych wśród dzieci i młodzieży obozów sportowych przez gminy, stanowi realizację normy programowej zawartej w tym przepisie Konstytucji RP⁸.

Prowadzenie działalności w zakresie sportu związane jest z koniecznością uwzględnienia nie tylko przepisów odnoszących się do tego rodzaju aktywności, ale także innych regulacji⁹, o czym w praktyce organizatorzy nie zawsze zdają się pamiętać. W przypadku obozów sportowych organizowanych poza miejscem zamieszkania osób biorących w nich udział powstaje konieczność odniesienia się do regulacji prawa turystycznego, w tym m.in. do ustawy z dnia 24 listopada 2017 r. o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych¹⁰. Celem niniejszego artykułu jest odpowiedź na pytanie o zakres zastosowania tej ustawy do obozów sportowych dla dzieci i młodzieży. W artykule wskazana zostanie w tym kontekście specyfika takich wyjazdów. Inspiracją do przedstawienia tego problemu była wieloletnia obserwacja praktyki i pojawiających się na jej gruncie pytań, wątpliwości i nieprawidłowości, które docierały do autora nawet w trakcie pisania niniejszego artykułu. Dodatkowym bodźcem jest w tym zakresie zastąpienie dotychczasowych przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych¹¹ przepisami wspomnianej ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych, która każe na omawiany problem spojrzeć nieco inaczej niż się to dotychczas działo. Mimo istotnego znaczenia tytułowej problematyki, nie poświęcono jej dotychczas szerszej uwagi w literaturze, co uzasadnia jej przedstawienie. Ze względu na ograniczone możliwe ramy niniejszego artykułu, poniżej zaprezentowane zostaną jedynie wybrane aspekty w tym kontekście, uzasadnione ich wagą oraz specyfiką. Niektóre kwestie z tego powodu mogły zostać jedynie zasygnalizowane.

Dodać też należy, że w praktyce spotkać można w tym zakresie dwa podejścia – z jednej strony są podmioty, które z góry zakładają, że oferowane przez nich obozy sportowe będą stanowiły imprezy turystyczne i organizują te imprezy turystyczne uwzględniając te regulacje. W praktyce przede wszystkim

⁸ Zob. A. Gordon, *Funkcje i dysfunkcje otoczenia prawnego turystyki kwalifikowanej dzieci i młodzieży*, [w:] P. Cybula (red.), *Prawne aspekty...*, s. 32 i n. Szerzej na temat tego przepisu zob. B. Stępień-Zalucka, *Kultura fizyczna a Konstytucja RP*, (w:) B. Stępień-Zalucka (red.), *Wybrane prawne i ekonomiczne uwarunkowania sportu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2018, s. 11 i n.

⁹ Zob. M. Biliński, (w:) M. Leciak (red.), *Prawo sportowe*, C. H. Beck, Warszawa 2018, s. 185.

¹⁰ T. jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 548 ze zm., cyt. dalej jako: u.i.t.

¹¹ T. pierwotny Dz. U. Nr 133, poz. 884. Ustawa ta była później wielokrotnie nowelizowana. W związku z wejściem w życie ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych ustawa ta nadała ustawie o usługach turystycznych nowe brzmienie: ustawa o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych i uchyliła niektóre z jej przepisów.

taki charakter mają oferty „biur podróży”. Z drugiej strony mamy podmioty, które obozy sportowe organizują z pominięciem tych przepisów, co wynika bądź z ich niewiedzy, bądź też z celowego działania i podjęcia istniejącego w związku z tym różnego rodzaju ryzyka, które nie ogranicza się wyłącznie do konsekwencji o charakterze prawnym (np. może mieć znaczenie w kontekście wizerunku organizatora). Z oczywistych względów powinni o tym pamiętać rodzice i opiekunowie zawierający umowy na organizację tego rodzaju wyjazdów.

Podstawą uczestnictwa w obozach sportowych przez dzieci i młodzież są cywilnoprawne umowy. Z uwagi na wiek dzieci i młodzieży, w praktyce nie są one zawierane przez samych uczestników, ale najczęściej przez ich rodziców lub opiekunów, przyjmując konstrukcję umowy na rzecz osoby trzeciej (art. 393 Kodeksu cywilnego¹²). Niezależnie od tego, czy wyjazd zakwalifikujemy jako imprezę turystyczną, powiązane usługi turystyczne, czy inny produkt, nie ulega wątpliwości, że podmiot oferujący wyjazd powinien określać, jakie usługi on obejmuje. Niestety w praktyce można spotkać się czasami z propozycjami bliżej nieokreślonych „turnusów”. Oczywiście jest to bardzo wygodne dla organizatora wyjazdu, bowiem w razie potrzeby może on np. modyfikować jego program, jednak praktyka ta budzi poważne zastrzeżenia.

W praktyce na obozy sportowe składają się różne usługi. Organizacja obozu z uwagi na swoją naturę ma charakter pakietowy. Wiodącą jest w nich usługa polegająca na organizacji treningów sportowych. Biorąc pod uwagę ten kształt, jak również przepisy ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych, kluczowe z punktu widzenia omawianej problematyki jest pytanie, czy obóz sportowy może być zakwalifikowany jako impreza turystyczna lub powiązane usługi turystyczne w jej rozumieniu. Taka kwalifikacja nie oznacza jeszcze *in concreto*, że zawsze znajdują zastosowanie przepisy tej ustawy odnoszące się do imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych. Brak zastosowania przepisów ustawy może wynikać z innych regulacji, w szczególności zastosowania art. 3 tej ustawy, w którym określone zostały przypadki, gdy nie stosujemy jej przepisów.

Ponieważ imprezy turystyczne składają się z usług turystycznych, w pierwszej kolejności należy wskazać co należy rozumieć pod tym pojęciem. Zgodnie z art. 4 pkt 1 u.i.t. przez usługę turystyczną należy rozumieć: a) przewóz pasażerów, b) zakwaterowanie w celach innych niż pobytowe, które nie jest nieodłącznym elementem przewozu pasażerów, c) wynajem pojazdów samochodowych lub innych pojazdów silnikowych, d) inną usługę świadczoną podróżnym, która nie stanowi integralnej części usług wskazanych w lit. a-c.

Z punktu widzenia ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych definicja ta ma znaczenie przede wszystkim w kon-

¹² Kodeks cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 r., t. jedn. Dz. U. z 2019 r., poz. 1145 ze zm.

tekście definicji imprezy turystycznej i powiązanych usług turystycznych. Na obydwie pojęcia składają się w różnych kontekstach co najmniej dwie różnego rodzaju usługi turystyczne. W art. 4 pkt 1 u.i.t.z jednej strony ustawodawca wskazuje w lit. a-c rodzaje usług, które zawsze stanowią usługę turystyczną w rozumieniu tej ustawy. Z drugiej strony w lit. d wskazuje się, że usługę turystyczną stanowią także inne usługi świadczone podróżnym, ale tylko wówczas, gdy nie stanowią one integralnej części usług wskazanych w lit. a-c. Ustawodawca polski nie określił bliżej, co należy rozumieć przez usługę stanowiącą integralną część innej usługi. W tym zakresie odwołać się należy do preambuły dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2302 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych¹³, która w prawie polskim została wdrożona przez ustawę o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych¹⁴. W motywie 17 preambuły wskazano, że „usługi, które są nieodłączną częścią innej usługi turystycznej, nie powinny być uważane za odrębne usługi turystyczne. Chodzi tu na przykład o transport bagażu świadczony w ramach przewozu pasażerów, drobne usługi transportowe, takie jak przewóz pasażerów w ramach wycieczki z przewodnikiem lub transfer pomiędzy hotelem a lotniskiem lub stacją kolejową, posiłki, napoje oraz sprząatanie zapewnione w ramach zakwaterowania lub dostęp do urządzeń na miejscu, takich jak np. basen, sauna, spa lub sala treningowa przeznaczona dla gości hotelu. Oznacza to również, że w przypadkach gdy – w przeciwieństwie do rejsu wycieczkowego – zapewniany jest nocleg jako część drogowego, kolejowego, wodnego lub lotniczego transportu pasażerów, zakwaterowanie nie powinno być uważane za odrębną usługę turystyczną, jeżeli głównym elementem jest wyraźnie transport”. Oznacza to więc, że podane przykładowo usługi, stanowiące nieodłączne części innych usług turystycznych, nie będą stanowiły odrębnej usługi turystycznej z punktu widzenia definicji pojęcia usługi turystycznej zawartej w ustawie o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych. Jako usługę określona w art. 4 ust. 1 lit. d u.i.t. można wskazać przykładowo treningi sportowe podczas obozu sportowego, które co do zasady nie będą stanowiły integralnej części usług wskazanych w lit. a-c.

Przez imprezę turystyczną rozumieć należy połączenie co najmniej dwóch różnych rodzajów usług turystycznych na potrzeby tej samej podróży lub wakacji, spełniające warunki, o których mowa w art. 5 ust. 1 u.i.t. W przepisie tym nie definiuje się wyraźnie, co należy rozumieć przez „różnego rodzaju”

¹³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2302 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych, zmieniająca rozporządzenie (WE) nr 2006/2004 i dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/83/UE oraz uchylającą dyrektywę Rady 90/314/EWG (Dz.Urz. UE L 326 z 11.12.2015, str. 1).

¹⁴ Abstrahuję w tym miejscu od oceny, czy ta implementacja została przeprowadzona prawidłowo.

usługi turystyczne, co rodzi pewne wątpliwości interpretacyjne. Nie jest bowiem *prima facie* oczywiste, czy w tym zakresie należy odwołać się potocznej interpretacji, czy też w tym kontekście należy przepis ten odczytywać przez pryzmat wskazanej wyżej definicji usług turystycznych i przyjąć, że w poszczególnych punktach (lit. a-d) zostały wskazane poszczególne rodzaje usług turystycznych. A zatem, że mamy cztery rodzaje usług turystycznych, a wymienione w pkt 4 pkt 1 lit. d w istocie potocznie rzecz rozumiejąc mogące stanowić różne rodzaje usług turystycznych z punktu widzenia definicji pojęcia imprezy turystycznej stanowią jeden rodzaj usług turystycznych (bez względu na to, czy jest to np. usługa przewodnika turystycznego, czy treningu piłkarskiego). Wydaje się, że ustawodawcy unijnemu i w konsekwencji polskiemu chodziło o drugą interpretację. Istotnym argumentem jest brzmienie art. 5 ust. 2 u.i.t. i art. 6 ust. 2 u.i.t., które zupełnie pomijają możliwość połączenia dwóch różnych usług z art. 4 pkt 1 lit. d u.i.t. (odniosę się do nich jeszcze w dalszych uwagach).

Ze wskazanego wyżej art. 5 ust. 1 u.i.t. wynika, że do utworzenia imprezy turystycznej dochodzi, jeżeli: 1) usługi turystyczne zostały połączone przez jednego przedsiębiorcę turystycznego, w tym na prośbę podróżnego lub zgodnie z jego wyborem, przed zawarciem umowy obejmującej wszystkie usługi lub 2) niezależnie od tego, czy zawarto odrębne umowy z dostawcami poszczególnych usług turystycznych, usługi te są: a) nabywane w jednym punkcie sprzedaży i zostały wybrane, zanim podróżny zgodził się dokonać zapłaty lub b) oferowane lub sprzedawane po cenie obejmującej wszystkie usługi lub po cenie całkowitej, lub gdy jedną z tych cen obciążany jest nabywca, lub c) reklamowane lub sprzedawane przy użyciu określenia „impreza turystyczna” lub podobnego, lub d) łączone po zawarciu umowy, na podstawie której podróżny został uprawniony do dokonania wyboru spośród różnych rodzajów usług turystycznych, lub e) nabywane od odrębnych przedsiębiorców turystycznych za pośrednictwem powiązanych procesów rezerwacji online, podczas których przedsiębiorca turystyczny, z którym zawarta została pierwsza umowa, przekazuje innemu przedsiębiorcy turystycznemu lub przedsiębiorcom turystycznym: imię i nazwisko podróżnego, adres poczty elektronicznej oraz szczegóły płatności, a umowa z tym innym przedsiębiorcą turystycznym lub przedsiębiorcami turystycznymi zostanie zawarta najpóźniej 24 godziny po potwierdzeniu rezerwacji pierwszej usługi turystycznej.

Odnosząc powyższe definicje do praktyki i występujących elementów składających się na obóz sportowy, imprezę turystyczną stanowi przykładowo połączenie przewozu, zakwaterowania oraz treningów piłkarskich. Imprezy turystycznej nie będzie natomiast stanowiła sama usługa treningów, bowiem będzie to wówczas z punktu widzenia wskazanej wyżej definicji jedna usługa turystyczna. Ograniczone ramy artykułu nie pozwalają na szersze odniesienie się do tej definicji, która z pewnością będzie budziła w praktyce wiele problemów interpretacyjnych.

Ograniczenie zastosowania tych przepisów wynika z art. 5 ust. 2 u.i.t. Zgodnie z nim, do utworzenia imprezy turystycznej nie dochodzi, mimo spełnienia przesłanek, o których mowa w ust. 1, w przypadku połączenia nie więcej niż jednego rodzaju usługi turystycznej, o której mowa w art. 4 pkt 1 lit. a, b albo c, z jedną lub kilkoma usługami turystycznymi, o których mowa w art. 4 pkt 1 lit. d, które: 1) stanowią mniej niż 25% łącznej wartości połączonych usług turystycznych i nie są reklamowane jako istotny element tego połączenia, ani nie stanowią istotnego elementu z innych przyczyn lub 2) zostały wybrane i nabyte po rozpoczęciu realizacji usługi turystycznej, o której mowa w art. 4 pkt 1 lit. a, b albo c.

Jeśli chodzi o zajęcia sportowe podczas obozów sportowych, to wyłączenie z pkt 1 nie znajdzie zastosowania, ponieważ są one z istoty rzeczy istotnym, a nawet najistotniejszym, elementem połączonych usług. Ta okoliczność powoduje, że co do zasady jako bezprzedmiotowe należy potraktować rozważania, czy usługi te stanowią mniej niż 25% łącznej wartości połączonych usług). O ile można sobie wyobrazić, że na miejscu w obiekcie zakwaterowania osoba wybiera jakieś dostępne usługi sportowe po rozpoczęciu zakwaterowania (i wówczas zastosowanie znajduje wyłączenie z art. 5 ust. 2 pkt 2), o tyle trudno sobie wyobrazić, że w taki sposób dochodzi do organizacji obozu sportowego dla dzieci i młodzieży. Trudno wyobrazić sobie organizację obozu sportowego w ten sposób, że najpierw organizator proponuje nabycie samej usługi hotelarskiej, a dopiero na miejscu po zakwaterowaniu podróżni nabywają usługi treningu sportowego. Niezależnie od tego należy zwrócić uwagę na motyw 18 preambuły dyrektywy 2015/2302, gdzie wskazuje się w tym kontekście, że „Nie powinno to prowadzić do obchodzenia przepisów niniejszej dyrektywy w taki sposób, że organizatorzy lub sprzedawcy detaliczni oferowaliby podróżnemu wybór dodatkowych usług świadczonych turystom z wyprzedzeniem, po czym oferowaliby zawarcie umowy na te usługi dopiero po rozpoczęciu realizacji pierwszej usługi turystycznej”. Tym samym ustawodawca unijny wyraźnie wskazuje, że nie powinno stanowić to pretekstu do obchodzeniu regulacji związanych z imprezami turystycznymi.

Już sam tytuł ustawy o usługach turystycznych wskazuje, że oprócz imprez turystycznych ustawa ta reguluje powiązane usługi turystyczne. Jest to nowość w porównaniu do poprzednio obowiązujących przepisów ustawy o usługach turystycznych. Ochrona w tym zakresie w zasadzie ogranicza się do ochrony na wypadek niewypłacalności przedsiębiorcy¹⁵. Wprowadzenie tych przepisów związane było przede wszystkim z zamiarem objęcia ochroną we wskazanym zakresie w przypadku zawierania umów przez Internet, które

¹⁵ Szerzej zob. J. Raciborski, *Ochrona konsumenta w odniesieniu do umów o powiązane usługi turystyczne w rozumieniu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2302*, Problemy Transportu i Logistyki 2017, nr 4, s. 111 i n.

prowadziło w istocie rzeczy do nabycia przez klienta podobnego produktu jak impreza turystyczna, przy braku podobnej ochrony. Zgodnie z art. 4 pkt 5 u.i.t. przez powiązane usługi turystyczne należy przez to rozumieć niestanowiące imprezy turystycznej połączenie co najmniej dwóch różnych rodzajów usług turystycznych nabytych na potrzeby tej samej podróży lub wakacji, objęte odrębnymi umowami z dostawcami poszczególnych usług turystycznych, spełniające warunki, o których mowa w art. 6 ust. 1 u.i.t. Zgodnie z tym przepisem, do utworzenia powiązanych usług turystycznych dochodzi, jeżeli przedsiębiorca turystyczny ułatwia podróżnym nabywanie usług turystycznych: 1) przy okazji jednej wizyty lub kontaktu z jego punktem sprzedaży z możliwością dokonania wyboru i zapłaty odrębnie za każdą usługę turystyczną lub 2) w sposób ukierunkowany od innego przedsiębiorcy turystycznego w zakresie co najmniej jednej dodatkowej usługi turystycznej, jeżeli umowa z tym przedsiębiorcą turystycznym zostanie zawarta najpóźniej 24 godziny po potwierdzeniu rezerwacji pierwszej usługi turystycznej. Pierwszy przypadek będzie zachodził w sytuacji gdy np. podróżny ma możliwość zawarcia umowy tylko w zakresie treningu sportowego, a np. zakwaterowania czy usługi transportowa stanowią dodatkowe opcje, które podróżny może wykupić, ale nie jest do tego zmuszony. Z kolei drugi przypadek zajdzie wówczas, gdy np. po zawarciu umowy o trening sportowy, następnie przedsiębiorca ułatwiający nabywanie powiązanych usług turystycznych ułatwi podróżnemu nabycie usługi w zakresie zakwaterowania w sposób ukierunkowany i nastąpi to do 25 godzin po potwierdzeniu pierwszej usługi turystycznej.

W przypadku powiązanych usług turystycznych mamy podobne wyłączenie jak w przypadku imprez turystycznych. Zgodnie z art. 6 ust. 2 u.i.t. do utworzenia powiązanych usług turystycznych nie dochodzi, mimo spełnienia przesłanek, o których mowa w ust. 1, w przypadku połączenia nie więcej niż jednego rodzaju usługi turystycznej, o której mowa w art. 4 pkt 1 lit. a, b albo c, z jedną lub kilkoma usługami turystycznymi, o których mowa w art. 4 pkt 1 lit. d, jeżeli wartość tych usług stanowi mniej niż 25% łącznej wartości połączonych usług turystycznych i nie są one reklamowane jako istotny element tego połączenia, ani nie stanowią istotnego elementu tego połączenia z innych przyczyn. Powyższe uwagi są aktualne i w przypadku i tego wyłączenia.

W art. 3 u.i.t. wskazane zostały trzy przypadki, których wystąpienie powoduje, że ustawa ta nie znajduje zastosowania. Zgodnie z tym przepisem ustawy tej nie stosuje się do: 1) imprez turystycznych oraz powiązanych usług turystycznych, które są oferowane oraz których zamawianie i realizowanie jest ułatwiane okazjonalnie, na zasadach niezarobkowych i wyłącznie ograniczonej grupie podróżnych; 2) imprez turystycznych i powiązanych usług turystycznych nabywanych na podstawie umowy generalnej o organizowanie podróży służbowych zawieranej między przedsiębiorcą turystycznym a przedsiębiorcą w rozumieniu art. 43¹ ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks

cywilny (Dz. U. z 2017 r. poz. 459, 933 i 1132) albo podmiotem prowadzącym działalność odpłatną; 3) imprez turystycznych oraz powiązanych usług turystycznych trwających krócej niż 24 godziny, chyba że obejmują nocleg.

Pierwszy ze wspomnianych wyjątków, mający największe znaczenie z punktu widzenia organizacji obozów sportowych, ma miejsce, jeśli mamy spełnione trzy przesłanki, związane z: okazjonalnością, niezarobkowością oraz ograniczoną grupą podróżnych. Ustawodawca polski w żaden sposób nie określa bliżej, co przez nie należy rozumieć. O ile jeszcze pojęcie niezarobkowości znane jest z innych aktów prawnych, o tyle pierwsze i trzecie są nowością. W celu wykładni tych pojęć w pierwsze kolejności należy odwołać się do preambuły dyrektywy. W motywie 19 wskazuje się tam, że „(...) w celu uniknięcia niepotrzebnego obciążania przedsiębiorców, z zakresu stosowania niniejszej dyrektywy powinny zostać wyłączone (...) imprezy turystyczne lub powiązane usługi turystyczne, które są oferowane lub których nabywanie jest ułatwiane okazjonalnie i na zasadach niekomercyjnych, i wyłącznie ograniczonej grupie podróżnych. Te ostatnie mogą obejmować na przykład wycieczki organizowane nie częściej niż kilka razy w roku przez organizacje charytatywne, kluby sportowe lub szkoły dla ich członków, które nie są oferowane ogółowi społeczeństwa”. W motywie tym wyraźnie wspomina się o klubie sportowym. Samo pojęcie „okazjonalności” jest określane jako organizowanie wycieczek „nie częściej niż kilka razy w roku”. Oznacza to możliwość zorganizowania do dziesięciu wycieczek w roku. Jeśli więc klub sportowy będzie organizował kilkanaście takich wycieczek, to wyłączenie to już z tego powodu nie znajdzie zastosowania. W dyrektywie nie precyzuje się, w jaki sposób mamy określać, że mamy do czynienia z jedną a nie kilkoma wycieczkami. Wydaje się, że chodzi w tym przypadku o turnus, a więc w tym przypadku o okres pobytu na obozie sportowym każdej kolejnej grupy uczestników (lub nawet jednego uczestnika). Można zadać pytanie o sens takiego ograniczenia i jego uzasadnienie. Przyjęte rozwiązanie prowadzi do tego, że przepisy ustawy znajdą zastosowanie np. w przypadku organizacji dziesięciu wyjazdów dla dziesięciu uczestników, a nie znajdą zastosowania jeśli ktoś taki wyjazd zorganizuje dziesięć razy w roku, ale np. w każdym przypadku dla grupy dwustu uczestników. Można mieć wątpliwości, czy tego rodzaju ograniczenie zostało w dyrektywie dobrze przemyślane. Podobne wątpliwości wywołuje określenie organizowania wyjazdu „dla ograniczonej grupy podróżnych”. Należy zauważyć, że w przepisie tym mowa jest o „ograniczonej grupie”, a nie ograniczonych osobach. Nie będziemy mieć więc do czynienia z ograniczoną grupą podróżnych w sytuacji skierowania propozycji obozu do dzieci w wieku lat 9-15 uprawiających piłkę nożną. Taki sposób sformułowania nie jest adresowany do ograniczonej grupy osób, ale do bliżej nieokreślonych osób spełniających określone cechy.

W powyższym kontekście należy zwrócić uwagę na motyw 19 dyrektywy 2015/2302. Wskazuje się ta, że „Odpowiednie informacje na temat tego wyłączenia powinny być dostępne publicznie, by przedsiębiorcy i podróżni byli prawidłowo poinformowani, że te imprezy turystyczne lub powiązane usługi turystyczne nie są objęte zakresem stosowania niniejszej dyrektywy”. W polskiej ustawie zabrakło takiego obowiązku informacyjnego, ale z wielu powodów zasługuje on na praktykowanie przez organizatorów takich wyjazdów.

W omawianym kontekście należy zwrócić również uwagę na zawartą w ustawie o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych definicję przedsiębiorcy turystycznego. Zgodnie z art. 4 pkt 7 u.i.t. przez przedsiębiorcę turystycznego „należy (...) rozumieć organizatora turystyki, przedsiębiorcę ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych, agenta turystycznego lub dostawcę usług turystycznych, będącego przedsiębiorcą w rozumieniu art. 43¹ ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny albo prowadzącego działalność odpłatną”. Należy zauważyć, że definicja ta jest bardzo szeroka, nie ogranicza się do przedsiębiorcy w rozumieniu art. 43¹k.c., ale wyraźnie wskazuje się, że obejmuje ona również podmiot „prowadzący działalność odpłatną”. W kontekście organizacji obozów sportowych oznacza to, że dla wyłączenia zastosowania omawianych regulacji nie wystarczy samo wykazanie, że prowadzona działalność ma charakter niezarobkowy, jeśli będzie miała charakter odpłatny. Oznacza to przykładowo, że stowarzyszenie nie prowadzące działalności gospodarczej organizujące odpłatne obozy sportowe, które spełniały będą przesłanki definicyjne imprezy turystycznej, a jednocześnie nie będą zachodziły wyjątki wskazane w art. 3 u.i.t., będzie musiało posiadać status organizatora turystyki. Wydaje się, że tak szeroko ujęta definicja przedsiębiorcy turystycznego wykracza poza wymogi wynikające z definicji przedsiębiorcy w dyrektywie 2015/2302¹⁶ i wymaga ponownego przemyślenia i być może ingerencji ustawodawcy.

Jak wynika z powyższych uwag, przepisy ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych znajdują zastosowanie do orga-

¹⁶ Odmienne stanowisko zajmuje D. Borek, *Przedsiębiorca w ustawie o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych – koncepcja przedmiotowego charakteru regulacji*, internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny 2018, nr 4, s. 31 i n. Zgodnie z art. 3 pkt 4 dyrektywy 2015/2302 przedsiębiorca „oznacza każdą osobę fizyczną lub prawną, niezależnie od tego, czy jest to podmiot publiczny czy prywatny, która działa – w tym również za pośrednictwem każdej innej osoby działającej w jej imieniu lub na jej rzecz – w celach związanych z jej działalnością handlową, gospodarczą, rzemieślniczą lub wykonywaniem wolnego zawodu, w związku z umowami objętymi zakresem niniejszej dyrektywy, występując w charakterze organizatora, sprzedawcy detalicznego, przedsiębiorcy ułatwiającego nabywanie powiązanych usług turystycznych lub w charakterze dostawcy usług turystycznych”. Czym innym jest przecież działalność odpłatna, a czym innym rozumiana przecież dużo wężziej „działalność handlowa, gospodarcza, rzemieślnicza lub wykonywanie wolnego zawodu”. Temat ten zasługuje jednak na odrębne szersze opracowanie, zwłaszcza z uwagi na jego praktyczną doniosłość.

nizowanych w praktyce części obozów sportowych dla dzieci i młodzieży. Ustawodawcy unijny i polski niezbyt jasno określają granice między wskazanymi wyżej rodzajami obozów sportowych, co dla organizatorów i ich kontrahentów generuje dodatkowe ryzyko niepewności sytuacji prawnej i koszty. Standard ochrony w przypadku obozów sportowych-impres turystycznych jest dużo wyższy niż w przypadku pozostałych obozów sportowych. Zastosowanie w tym przypadku znajduje reżim ochronny wynikający z ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych. Organizatorzy posiadający status organizatora turystyki mogą go wykorzystywać jako dodatkowy atut w relacjach z klientem, zwłaszcza jeśli z nim stale nie współpracują. Z drugiej strony w pewien sposób zwiększa on koszty prowadzonej działalności, więc może mieć on wpływ na wyższą cenę organizowanego wyjazdu.

Mimo wskazanych wyżej wymagań część organizatorów obozów sportowych dla dzieci i młodzieży organizuje je z naruszeniem przepisów ustawy o imprezach turystycznych i powiązanych usługach turystycznych. W praktyce jest to jeden z większych obszarów szarej strefy w organizacji imprez turystycznych. Wynika to z albo braku wiedzy, albo też z celowego działania i gotowości poniesienia ryzyka związanego z ewentualnymi konsekwencjami stwierdzenia przez właściwe organy naruszenia tych przepisów (opartego zapewne często na wynikającego z doświadczenia przekonania, że ryzyko jest niewielkie). W każdym razie działania tego rodzaju naruszają prawa osób zawierających umowy o udział w obozie sportowym (i ich uczestników), a także zasady uczciwej konkurencji. Z drugiej strony sytuacja ta oznacza konieczność dla rodziców lub opiekunów dokładnego zapoznania się z proponowaną ofertą. Wobec skali nieprawidłowości zasadna byłaby w tym zakresie kampania informacyjna skierowana do rodziców i opiekunów, co umożliwiałoby podejmowanie przez nich w większym stopniu świadomych decyzji w tym zakresie.